

Sammanfattning
Rapport 2013:6

Utbildningen på introduktions- programmen i gymnasieskolan

En kvalitetsgranskning av programmen yrkesintroduktion och
individuellt alternativ

Sammanfattning

Skolinspektionen har granskat utbildningen på två av introduktionsprogrammen i gymnasieskolan, yrkesintroduktion och individuellt alternativ.

Granskningen genomfördes i tio kommunala gymnasieskolor, geografiskt spridda över landet, under vårterminen 2013. Totalt 18 procent av de 125 000 elever som 2012 gick i gymnasieskolans årskurs 1 gick på något av de fem introduktionsprogrammen. På de två aktuella programmen gick cirka 9 200 elever.

Granskningens två huvudfrågeställningar är:

- Planeras utbildningen så att den möter den enskilda elevens förutsättningar, behov och målsättningar?
- Genomförs utbildningen så att eleven ges möjlighet att nå de individuellt uppsatta målen?

Skolinspektionen ser i denna granskning stora skillnader i utbildningskvalitet mellan de granskade skolorna. På några skolor möter vi elever vars utbildning i hög grad är individuellt anpassad. På andra skolor möter vi elever som knappast i något avseende får en utbildning utifrån sina individuella förutsättningar, behov eller mål.

Nedan sammanfattas de viktigaste resultaten:

Planering utifrån skolans behov – inte elevens

Introduktionsprogrammen saknar nationellt fastställda programstrukturer och därför blir elevens individuella studieplan ett centralt dokument. Nästan samtliga elever har en studieplan, men i de flesta fall är den antingen ofullständig, inkorrekt eller okänd för eleverna. Det finns också elever vars studieplaner inte på någon punkt motsvarar det eleven i praktiken studerar. Ett fåtal elever i granskningen har varit delaktiga i utformandet av de individuella studieplaner.

Den undervisning som eleverna erbjuds utgår i flera fall inte från den enskilda elevens förutsättningar, behov eller intressen. Detta trots gynnsamma förutsättningar såsom små undervisningsgrupper med flera lärare i varje grupp. Skälen till bristande anpassning uppges vara organisatoriska; för att eleverna inte ska få håltimmar, för att fylla lärares tjänster eller tillgång till lokaler. Några skolor har dock en uttalad strävan och lyckas i hög grad med att erbjuda eleverna undervisning som utgår från varje elevs förutsättningar, intressen och mål med utbildningen.

Skillnader i lärarnas bemötande påverkar elevernas lärande

Eleverna uppger att de har goda relationer med sina lärare och att de känner sig väl bemötta. Samtliga elever uppger att mentorerna är mycket viktiga personer i deras utbildning. Det finns flera elever som uppger att mentor-

”Samtliga elever uppger att mentorerna är mycket viktiga personer i deras utbildning.”

ernas stöd och uppmuntran är den direkta orsaken till att de stannar kvar på programmet i stället för att hoppa av. Dock visar granskningen att det finns stora skillnader mellan lärarna i hur de utnyttjar de goda relationerna för att på ett professionellt sätt stödja, anpassa och utmana eleverna i deras lärande. Elevernas intressen och framtida mål utnyttjas sällan i undervisningen för att motivera och inspirera eleverna till lärande. På några skolor möts eleverna av en ensidig undervisning utan engagemang, variation eller anpassning till elevernas förutsättningar. Förutsättningar som små undervisningsgrupper och de goda relationerna mellan elever och lärare utnyttjas inte för att ge eleverna ett reellt inflytande över undervisningen. Endast ett fåtal elever kan ge exempel på att lärarna på ett aktivt och systematiskt sätt tar med dem i planeringen och genomförandet av undervisningen.

Otillräckligt stöd och samverkan begränsar elevernas möjligheter

De flesta elever vars studiesituation Skolinspektionen granskar saknar tillgång till en studie- och yrkesvägledning som i tillräcklig grad möter deras behov. Studie- och yrkesvägledningen spelar på de flesta skolor i granskningen en marginell roll i utformningen av elevernas utbildning och i att vägleda dem framåt. Elever på skolor med en god tillgång till studie- och yrkesvägledning anger ofta att vägledaren utgör ett viktigt stöd, både i rollen som vägledare men också för att motivera eleverna att fortsätta sin utbildning.

Det finns flera elever i granskningen som inte får den tillgång till elevhälsans kompetens som de har behov av. Elevhälsan spelar en marginell roll när det gäller att stödja eleverna i deras utbildning eller i deras sociala situation. I stället fungerar elevhälsan främst som rådgivare till lärare och mentorer. För de elever vars studiesituation Skolinspektionen granskar finns bara något enstaka exempel där elevhälsan direkt bidrar till att stödja elevens utveckling.

Bara ett fåtal elever får möjlighet att läsa gymnasiekurser trots att de bedöms ha förutsättningar för det. Skälen till detta anges vara organisatoriska eller lokalmässiga svårigheter eller till och med motstånd från lärare på de nationella programmen. Det finns också elever på yrkesintroduktion som inte får möjlighet att läsa yrkesämnen på program som de är intresserade av på grund av att en annan rektor är ansvarig för aktuellt program. Elever som går på yrkesintroduktion med en speciell inriktning får dock läsa yrkesämnen i egen grupp eller integrerat med eleverna på det nationella programmet.

Regelbunden tillsyn av alla skolor

SKOLINSPEKTIONEN granskar skolverksamhet, förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet. Utgångspunkten är de lagar och regler som finns för verksamheten.

Kvalitetsgranskning inom avgränsade områden

SKOLINSPEKTIONEN granskar kvaliteten i skolor och andra verksamheter inom avgränsade områden. Granskningen ska leda till utveckling.

Anmälningar som gäller förhållandet för enskilda elever

ELEVER, FÖRÄLDRAR och andra kan anmäla missförhållanden i en skola till Skolinspektionen, till exempel kränkande behandling eller uteblivet stöd till en elev

Fristående skolor

– kontroll av grundläggande förutsättningar

SKOLINSPEKTIONEN bedömer ansökningar om att starta fristående skolor. Bedömningen innebär en grundläggande genomgång av skolans förutsättningar inför start.